

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 1-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

№ 1-Son 2026-yil

**Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy
komunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda
№1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan**

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafuz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Xilola Xolikova Gulamovna,

Navoiy viloyati Karmana tumani 1-umumiy o‘rta ta’lim maktab psixologi,
Buxoro xalqaro universiteti magistranti.

Siroj Nematov G‘ulom o‘g‘li,

Navoiy viloyati Karmana tumani 1-umumiy o‘rta ta’lim maktabi ma’naviy-ma’rifiy ishlar
bo‘yicha direktor o‘rinbosari

MAKTAB MUHITINING O‘QUVCHILAR EMOTSIONAL HOLATIGA PSIXOLOGIK TA’SIRI

Annotatsiya. Mazkur maqolada maktab muhitida o‘quvchilarning emotsional bardoshlilikini shakllantirishga ta’sir etuvchi pedagogik va psixologik omillar tahlil qilinadi. Tadqiqotda maktab iqlimi, emotsional intellekt va psixologik xavfsizlikning o‘quvchilarning emotsional farovonligi hamda o‘quv faoliyatiga ta’siri yoritilgan. Shuningdek, bulling holatlarining o‘quvchilarning emotsional holati, o‘quv motivatsiyasi va kognitiv rivojlanishiga salbiy ta’siri ko‘rib chiqiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ijobiy va qo‘llab-quvvatlovchi maktab iqlimi o‘quvchilarda emotsional intellektning rivojlanishiga va emotsional qiyinchiliklarga bardoshlilikning oshishiga xizmat qiladi. Psixologik xavfsiz muhit o‘quv motivatsiyasining ortishiga hamda kognitiv rivojlanish jarayonining samarali kechishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Aksincha, bulling holatlari o‘quvchilarning emotsional barqarorligi va ta’lim jarayonidagi faolligiga salbiy ta’sir etadi.

Maqolada pedagogik psixologiya doirasida bullingning oldini olish va o‘quvchilarning emotsional bardoshlilikini mustahkamlashga qaratilgan profilaktik va korreksion yondashuvlarning ahamiyati asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari ta’lim muassasalarida sog‘lom maktab muhitini yaratish, psixologik xavfsizlikni ta’minlash hamda o‘quvchilarning emotsional va kognitiv rivojlanishini qo‘llab-quvvatlashda amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: maktab iqlimi, emotsional intellekt, bulling, psixologik xavfsizlik, o‘quv motivatsiyasi, kognitiv rivojlanish, pedagogik psixologiya, kognitiv rivojlanish.

Abstract. This article explores the pedagogical and psychological determinants of students’ emotional resilience in the context of the school environment. Particular attention is given to the influence of school climate, emotional intelligence, and psychological safety on students’ emotional well-being and academic functioning. The study also examines the impact of bullying on students’ emotional states, learning motivation, and cognitive development.

The findings indicate that a positive and supportive school climate plays a crucial role in fostering students’ emotional intelligence and enhancing their ability to manage emotional challenges. Psychological safety within the school environment contributes to higher levels of learning motivation and supports healthy cognitive development. Conversely, exposure to bullying negatively affects students’ emotional stability and academic engagement.

The study highlights the significance of educational psychology in developing effective preventive and intervention strategies aimed at reducing bullying and strengthening emotional resilience among students. The results of this research may be used to improve pedagogical practices, promote psychological safety, and support students’ emotional and cognitive development in educational settings.

Key words: school climate, emotional intelligence, bullying, psychological safety, learning motivation, cognitive development, educational psychology.

Аннотация. В данной статье анализируются педагогические и психологические факторы, влияющие на формирование эмоциональной устойчивости учащихся в условиях школьной среды. В исследовании рассматривается влияние школьного климата, эмоционального интеллекта и психологической безопасности на эмоциональное благополучие обучающихся и их учебную деятельность. Также уделяется внимание

негативному воздействию буллинга на эмоциональное состояние учащихся, учебную мотивацию и когнитивное развитие.

Результаты исследования показывают, что позитивный и поддерживающий школьный климат способствует развитию эмоционального интеллекта у учащихся и повышению их устойчивости к эмоциональным трудностям. Психологически безопасная образовательная среда оказывает положительное влияние на рост учебной мотивации и эффективность процессов когнитивного развития. Напротив, проявления буллинга негативно отражаются на эмоциональной стабильности учащихся и их активности в образовательном процессе.

В статье обоснована значимость профилактических и коррекционных подходов в рамках педагогической психологии, направленных на предупреждение буллинга и укрепление эмоциональной устойчивости учащихся. Полученные результаты имеют практическую значимость для создания здоровой школьной среды, обеспечения психологической безопасности и поддержки эмоционального и когнитивного развития обучающихся в образовательных учреждениях.

Ключевые слова: школьный климат, эмоциональный интеллект, буллинг, психологическая безопасность, учебная мотивация, когнитивное развитие, педагогическая психология

Kirish. Zamonaviy ta’lim jarayonida o’quvchilarning akademik yutuqlari bilan bir qatorda ularning emotsional holatini barqarorlashtirish ham dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Tadqiqotchilarning ta’kidlashicha, maktab muhiti o’quvchining shaxs sifatida shakllanishida muhim ijtimoiy-psixologik omil bo’lib xizmat qiladi (Erikson, 1968).

Maktab faqat bilim beruvchi muassasa emas, balki bolaning emotsional tajribasi, ijtimoiy munosabatlari va o’zini anglash jarayoni shakllanadigan asosiy makondir. Ijobiy psixologik muhit o’quvchining o’ziga bo’lgan ishonchini mustahkamlab, ijtimoiy moslashuvini osonlashtiradi. Salbiy maktab muhiti esa xavotirlanish, stress va ta’limga nisbatan salbiy munosabatning shakllanishiga olib kelishi mumkin (Maslow, 1954).

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi. Mavzu bo’yicha dunyo va mamlakatimiz psixologlari turli nazariyalarni ilgari surganlar:

Erik Erikson o’smirlik davridagi “identifikatsiya va inqiroz” nazariyasida maktabdagi ijtimoiy muhitning o’rni beqiyos ekanini ko’rsatgan.

Abraham Maslow ehtiyojlar iyerarxiyasida “xavfsizlik” va “tegishlilik” ehtiyojlari qondirilmagan muhitda bola intellektual salohiyatini namoyon eta olmasligini isbotlagan.

B.F. Skinner nazariyasiga ko’ra, maktabdagi ijobiy rag’batlantirish muhiti o’quvchining xulq-atvori va hissiy holatining ijobiy tomonga o’zgarishiga olib keladi.

Metodlar: Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi.

Korrelyatsion tahlil: Maktab iqlimi va o’quvchilarning akademik ko’rsatkichlari o’rtasidagi bog’liqlikni o’rganish.

Psixodiagnostik so’rovnomalar: Ch. Spilbergerning “Xavotirlanish darajasini aniqlash” testi va S. Lyusherning ranglar testi (emotsional holatni baholash uchun).

Kuzatuv: O’qituvchi-o’quvchi munosabatlarning subyekt-obyekt va subyekt-subyekt xarakterini tahlil qilish.

Natijalar va tahlil: Tadqiqot natijalari shuni ko’rsatdiki, maktab muhiti o’quvchining emotsional barqarorligiga ta’sir etuvchi uchta asosiy klasterga bo’linadi. Har bir klaster o’quvchining ham ruhiy holatiga, ham akademik o’zlashtirishiga turli darajada ta’sir ko’rsatadi.

O’qituvchining muloqot uslubi o’quvchi miyasidagi kognitiv jarayonlarni yo yoqadi, yoki bloklaydi. Tadqiqotda aniqlangan ko’rsatkichlar quyidagi jadvalda aks etgan:

1-jadval. O’qituvchi muloqot uslubining o’quvchi ko’rsatkichlariga ta’siri.

Muloqot uslubi	Emotsional natija	Akademik o‘zlashtirish	Diqqat konsentratsiyasi
Demokratik (Empatiya)	Yuqori o‘ziga ishonch, xotirjamlik	15-20% o‘shish	85-90%
Avtoritar (Bosim)	Xavotir, qo‘rquv, stress	10-15% pasayish	40-50%
Liberal (Befarqlik)	Motivatsiya yetishmovchiligi	Barqaror past	60%

Jadvalda keltirilgan qiyosiy ko‘rsatkichlar shuni isbotlaydiki, o‘quvchining akademik muvaffaqiyati uning **hissiy xavfsizligi** bilan to‘g‘ridan-to‘g‘ri korrelyatsiyaga (uzviy bog‘liqlikka) ega. Tahlil natijasida quyidagi fundamental xulosalarga kelish mumkin:

1. Demokratik uslub - intellektual o‘shish drayveri: O‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi empatiyaga asoslangan munosabatlar diqqat konsentratsiyasini eng yuqori darajaga (**85-90%**) olib chiqadi. Bu holatda o‘quvchi miyasi “himoya rejimida” emas, balki “qabul qilish rejimida” ishlaydi, natijada o‘zlashtirishda 20%gacha o‘shish kuzatiladi.

2. Avtoritar uslubning kognitiv zarari: Bosim va qo‘rquv ostidagi muhitda o‘quvchining diqqati ikki barobar pasayib ketadi (**40-50%**). Buning sababi, surunkali stress holatida organizmda ajraladigan kortizol gormoni miyaning operativ xotira va mantiqiy fikrlash markazlarini falajlaydi. Bu uslub nafaqat o‘zlashtirishni pasaytiradi, balki shaxsda uzoq muddatli psixologik komplekslarni shakllantiradi.

3. Liberal (befarq) uslub va motivatsiya inqirozi: Befarqlik muhitida o‘quvchi o‘zini “keraksiz” his qiladi. Garchi xavotir darajasi avtoritar muhitdagidek yuqori bo‘lmasa-da, ijtimoiy rag‘batning yo‘qligi sababli akademik natijalar barqaror pastligicha qoladi.

Umumiy xulosa: Maktab muhitini optimallashtirish uchun faqatgina moddiy-texnik bazani yaxshilash yetarli emas. Eng muhim faktor - o‘qituvchining psixologik kompetentligidir. Demokratik muloqot uslubiga o‘tish orqali ta‘lim sifatini hech qanday qo‘shimcha texnik xarajatlarsiz sezilarli darajada oshirish imkoniyati mavjud

Ko‘rsatkich	Demokratik muhit	Avtoritar muhit	Farq va ta‘sir
Xavotirlanish darajasi	Past (normal)	40% yuqori	Doimiy “jang yoki qoch” holati
Kognitiv samaradorlik	Yuqori (90-100%)	25-30% ga past	Ma‘lumotni o‘zlashtirish qiyinlashadi
Psixologik holat	Hissiy barqarorlik	Surunkali stress	Motivatsiya so‘nishi

Tahlillar shuni ko‘rsatdiki, «avtoritar» muhitda tahsil olayotgan o‘quvchilarda xavotirlanish darajasi «demokratik» muhitga nisbatan 40% yuqori. Surunkali stress holatidagi o‘quvchilarning xotira va diqqat koeffitsienti 25-30% ga pasayishi kuzatildi.

Muhokama. Tadqiqotimiz natijalari shuni ko‘rsatadiki, o‘quvchining maktabdagi emotsional holati uning kognitiv samaradorligi bilan uzviy bog‘liq. Neyropsixologik nuqtai nazardan, o‘quvchi stress yoki qo‘rquv ostida bo‘lganda, miyaning limbik tizimi (hissiyotlar markazi) faollashadi va prefrontal korteks (mantiqiy fikrlash va qaror qabul qilish markazi) faoliyatini bloklaydi.

Empatiya va natija: O‘qituvchi o‘quvchini tushunishga harakat qilganda, bolada o‘zaro ishonch gormoni - oksitotsin ajraladi, bu esa o‘rganish jarayonini zavqli qiladi.

Bullingning kognitiv zarari: Doimiy tazyiq ostidagi o‘quvchining diqqati darsga emas, balki “omon qolish” va “himoyalaniish”ga qaratiladi, natijada o‘zlashtirish ko‘rsatkichi 30% dan ortiqroqqa pasayadi.

Xulosa va amaliy tavsiyalar: Maktab muhitini o‘quvchilar uchun emotsional jihatdan qulay va samarali maskanga aylantirish uchun quyidagi ilmiy asoslangan tavsiyalar ilgari suriladi:

Pedagogik jamoa uchun:

Emotsional intellekt (EQ) treninglari: O‘qituvchilar uchun nizoli vaziyatlarda o‘zini boshqarish va o‘quvchilar bilan empatik muloqot qilish metodikasini o‘rgatuvchi doimiy kurslarni tashkil etish.

Pozitiv rag‘bat tizimi: Faqat baholarga emas, balki o‘quvchining harakatlari va kichik yutuqlariga yo‘naltirilgan “ruhiy quvvatlash” usullaridan foydalanish.

Maktab ma‘muriyati uchun:

Anti-bullying dasturi: Maktabda har qanday tazyiqqa nisbatan “murosasizlik” (zero tolerance) siyosatini joriy etish va anonim ishonch telefonlarini yo‘lga qo‘yish.

Psixologik qulaylik hududlari: Maktab koridorlari va sinflarida o‘quvchilar tanaffus vaqtida emotsional bosimni tushirishi mumkin bo‘lgan “yashil burchaklar” yoki “dam olish zonalarini yaratish.

Ota-onalar bilan hamkorlik:

Uchburchak modelini mustahkamlash: “Ota-ona - O‘quvchi - Maktab” zanjirida axborot almashinuvini yaxshilash. Bolaning emotsional holati haqida ota-onalarni muntazam xabardor qilib borish.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati.

1. Erikson E. *Identity: Youth and Crisis*. - New York: Norton, 1968.
2. Maslow A. *Motivation and Personality*. - New York: Harper & Row, 1954.
3. Vigotskiy L.S. (1984). *Pedagogik psixologiya*. Moskva: Pedagogika.
4. Goleman D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books.
5. Karimova V. (2012). *Ijtimoiy psixologiya*. Toshkent: O‘qituvchi.
6. Rojov S.V. (2018). *Psixologik iqlim va jamoa*. Ilmiy maqolalar to‘plami.

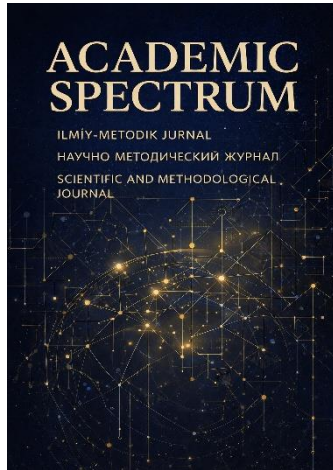
MUNDARIJA:

Nazarov Akmal Mardonovich		Talabalarda kreativ va innovatsion ilmiy faoliyatning psixologik jihatlari	6
Rustamov Shuxratovich	Shavkat	Talabalarni innovatsion kompetenligini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari	10
Ostanov Sharifovich	Shuxrat	Art-terapiya metodlari yordamida talaba-yoshlarning kreativ fikrlash va ijodiy salohiyatini rivojlantirishning psixologik asoslari	14
Axmadov Rahmat o'g'li	Nazirjon	O'smirlarda konstruktiv xulq-atvorni shakllanishining ijtimoiy psixologik omillari	19
Dehqonboyev Shohjahon Oybek o'g'li		Sud psixologik ekspertizasida shaxsning emotsional holatini baholash	24
Axtamova G'ayratovna	Ferangiz	O'smirlik davridagi destruktiv xulq-atvorni psixoprofilaktika qilish va kreativlikni faollashtirishga yo'naltirilgan psixologik yondashuvlar	30
Ashrapov Namoz o'g'li	Nodirbek	O'smirlarda kognitiv rivojlanishning ijtimoiy-psixologik determinantlari va ularning shaxsiy rivojlanishdagi o'rni	35
Hamroyev Jasur		Talabalari o'rtasida sun'iy intellekt vositalari yordamida kreativ fikrlash va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish	40
Axmedova Rahmat qizi	Zarina	Loyihaviy yondashuv asosida bo'lajak o'qituvchilarning fasilitatorlik faoliyatiga tayyorlash mexanizmini takomillashtirish	44
Khakimov Shodieich	Shukhrat	Methods of studying the military servant and the military team	49
N.Z.Jumayev		Raqamli davrda ijtimoiy media va sun'iy intellektning yoshlar ruhiy salomatligiga ta'siri	56
Sharopov Suxrob Shodi o'g'li		Talabalarni kognitiv va metakognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari	60
Boboqulova Komil qizi	O'g'iloy	Shaxslararo manipulyatsiya va nazorat mexanizmlari: emotsional ekspluatatsiyaning psixologik asoslari	64
Saidova Nu'monovna	Nodira	Yoshlar kreativ va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishda pedagogik psixologiyaning roli	68
Bobojonova Husniddin qizi	Dilnura	Dezadaptatsiyalashgan o'smirlarda adaptatsiya jarayoni rivojlanishining ijtimoiy-psixologik mexanizmlari	73
Абдужабборов Тохиржон Курбанович		Особенности течения и лечения atopического дерматита в зависимости от возраста по данным наблюдений в андижанской области	78

Xolmuradov Musurmon Avlaqulovich Narzullayeva Iroda Jaloliddin qizi	Tijorat banklarida investitsiyalarni jalb etishda xorij tajribasi	82
Nurmuxammedova Nilufar Alijon qizi Temirova Mashhuraxon Muhammadaminovna	O‘zbekistonda bozor iqtisodiyotiga o‘tish bosqichida xotin-qizlar liderlik faoliyatini rivojlantirishning huquqiy asoslarining mustahkamlanishi	89
Maxmudova Zulfiya Mexmonovna	Qo‘riqlash xizmati xodimlari kasbiy kompetentligini takomillashtirishning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	92
Sanoyeva Mohigul Odil qizi	Klassik pedagogik merosni modernizatsiya qilishning zamonaviy talablari va ularni ta’lim amaliyotiga joriy etish mexanizmlari	103
Xolmirzayeva Mushtariybegim U. Abdullayev	Bobi oliy: usmonli davlatining boshqaruv markazi va evolyutsiyasi	107
Dilmurodov Elyorjon Ilg'or o'g'li	Civil society and globalization: the harmony of national values and modern trends	110
Eshpo'latova Xilola Davron qizi	Fransuz tilini o'rganish jarayonida audiovizual materiallar yordamida talabalarning og'zaki nutqini rivojlantirish	116
Abdusalimova Zukhraxon Bakhtiyor qizi	Teaching methodology of the uzbek language for the foreign students	119
Abdullayeva Dildora Muhiddin qizi	Frazeologik sinonimlarning struktur turlari	122
Panaeva Sarbinaz Uzaqbergenovna	Insonlar orasida fabbing (phubbing) holatining paydo bo‘lishi va uning ijtimoiy-psixologik oqibatlarini	125
Toshturdiyev Nurbek Nurali o‘g‘li	Jadid ziyolilarining hayot tarzi va ijtimoiy mas’uliyat hissi: ma’rifat va fidoyilik omillari	130
Uzoqova Gulzoda	Konstitutsiya – erkin va farovon hayot garovi	134
Xilola Xolikova Gulamovna, Siroj Nematov G‘ulom o‘g‘li,	Maktab muhitining o‘quvchilar emotsional holatiga psixologik ta’siri	137
Sultonmurod Mamasoliyev Olimjon o‘g‘li	Psychological benefits of gamified bilingual learning: a meta-analysis of motivation and well-being	141
Qodriqulova Fotima Ulug‘bek qizi	Azot fiksatsiyasi va innovatsiyalar: yasmiq yetishtirishning yangi bosqichi	146
Kurbanova Shukurjon Yeldashbayevna	Turkiy adabiyotda shaxs kamoloti: Hofiz Xorazmiy didaktik qarashlari misolida pedagogik model	150
Obidova O.	Ta’lim psixologiyasi nuqtayi nazaridan zamonaviy pedagogik texnologiyalarning ta’siri	154
Xasanova Nazokat Shavkatbek qizi	Inson huquqlarini xalqaro himoya qilish mexanizmlari	159
Abdug‘ofurov Muhammadqodir	Milliy me’morchilik uslublarida zamonaviylik va restavratsiya muammolari	163

Olimova Sarvara Sobitxon qizi		Nogironligi bo'lgan shaxslarning kutubxonalar orqali ijtimoiy integratsiyasi va madaniy hayotga qo'shilishi	166
Jamaldinov Sarvar Azimjanovich		Raqamli ta'lim jarayonlarini o'rgatishning bo'lajak pedagoglar tarbiyaviy faoliyatini rivojlantirishdagi ahamiyati	171
Olimova Sarvaraxon Sobitxon qizi		Sensorinevral eshitish nuqsoniga ega bolalarda rivojlanish dinamikasi: tibbiy va pedagogik qarashlar	176
Mamatqulov Botir		The interpretation of personal tragedy in the short stories of nazar eshonqul	181
Bobokalonov Rajab Ostonovich		Tibbiy terminlarda lisoniy lakuna hodisasi	188
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	“Tolerantlik” tushunchasining mazmun mohiyati	191
Iskandarov Abdug'aniyevich	Sherzod		
Туйбаева Бахтияровна	Саида	Психологические механизмы самозащиты студентов	194
Tursunbayeva Durdonaxon qizi	Adxamjon	Atrof-muhitni muhofaza qilishning zamonaviy konsepsiyalari: muammo va yechimlar	198
Ismoilova Saidali qizi	Zulayho	Umumta'lim maktablarida xulqi og'ishgan o'quvchilarning shaxs xususiyatlarini kompleks diagnostika qilish	203
Masharipova Rahimovna	Saida	Zamonaviy oilalarda emotsional intellektni boshqarishning ijtimoiy- psixologik mexanizmlarini ishlab chiqish	208
Abdujobborova Rayhona Adhamjonqizi		Xotira turlaridan qanday qilib samarali foydalanish kerak.o'quvchilar uchun praktik tafsiyalar	212
Arslanova Aleksandrovna	Dilnoza	Nutqiy rivojlanish bilan mantiqiy fikrlash o'rtasidagi bog'liqlik: lingvistik kompetensiya.	216
Mirzayev Xasanjon o'g'li	Ismoiljon		
Xasanova Kumushbek qizi	Aziza	Davlat tili taraqqiyoti: muammo va yechimlar	219
Xolboyev Axmadillo o'g'li	Izzatillo	Talabalarning akademik muaffaqiyatiga ta'sir etuvchi psixologik omillarning tahlili: o'zini- o'zi tartipka solish strategiyalari	223
Кабулов Толыбаевич	Саулат	Основные принципы и теория преподавания русскому языку и литературе	226
Saitova Komila G'ulom qizi		Stressga chidamlilikning psixologik determinantlari: ong, iroda va emotsional o'zini boshqarishning o'zaro aloqasi	231
Ro'ziyeva Sitora qizi	Sitora Odil	Nega ingliz tili dunyo tili hisoblanadi?	234
To'ychiyeva Sherquzi qizi	Madinaxon	Mustaqil ta'lim metodlarining o'quv motivatsiyasiga ta'siri	237
Murodjonova Dilzoraxon qizi	Tolibjon	Kimyoning kriminalistikadagi o'rni	240

To‘rayeva Gulnora Nosirovna			
Qudratova Bahromovna	Nozima	Tog‘ay Murod asarlarining til xususiyatlari	244
Pak Aleksandrovna Qurbonova Mamat qizi	Diana Zamira	Yangi O‘zbekistonda ota-onalar universitetining maktabgacha ta‘limdagi tarbiyaviy funksiyalarini kengaytirish mexanizmlari: muammolar va yechimlar	248
Abdullayeva Madinaxon Alisher qizi		Inglizcha varvarizmlarning o‘zbek tilidagi genderga xos qo‘llanish xususiyatlari	251
Ibrohimova Vahobjonovna	Halima	Mamlakatimizda yoshlarning internet tarmogidan tog'ri fodalanihini nazorat qilish	254
Soliyev Sobirovich	Ilhomjon	Eshitish nuqsoni bo‘lgan bolalarda nutq rivojlanishining logopedik asoslari	258
Akmalova Akmal qizi	Bahora	Erta bolalik davrida ijtimoiy-emotsional va psixologik rivojlanish	261
Alimjonova Fazliddin qizi	Sabina	Vatan himoyasi - jasorat ifodasi	265
Ganjiyev Furqatovich	Feruz	Globalashuv davrida agressiv o‘smirlar jamiyatga moslashishining ijtimoiy-psixologik determinantlari	269
Zuxriddinova Dilshodbek qizi	Risola	Tuban suvo‘tlarining ekologiyadagi ahamiyati	274
Ibodulloyev Sheraliyevich	Nurali	Integrativ yondashuv asosida otmlarida ta‘lim sifatini boshqarish samaradorligini oshirish omillari	278
Umirbekova Kenesbaevna	Nasiba	Axborot globalashuv jarayonida o‘smirlarning O‘z-o‘zini anglash transformatsiyasi jarayonlarini shakllantirishga ta‘sir etuvchi omillar tahlili	282
Yarashov Lazizovich	Azizbek	Correlation analysis of factors of social psychological competence of forensic psychologist expert	286
Ondayev Shuhrat Hasanovich		Profilaktika inspektorlarida kasbiy deformatsiyaning oldini olishning psixologik xususiyatlari	294
Narmuradova Uktamovna	Rayhon	Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi	298
Jumayeva Elmurodovna	Laylo	Pedagogik jarayonda nutq texnikasining ta‘lim samaradorligiga ta‘siri	301

**“ACADEMIC SPECTRIUM”
ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI
RASMIYLASHTIRISH TALABLARI**

“ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRIUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o’zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E’lon qilinadigan maqolalarga bo’lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro’yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so’z) va tayanch so’zlar (8-10 ta) ingliz, o’zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to’liq yozilishi

kerak), mualliflar bir nechta bo’lsa, ularning har biri haqida to’liq ma’lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko’rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo’llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro’yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e’lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o’ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo’lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to’liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro’yxatda ko’rsatiladi. Matn ichidagi ko’chirmadan so’ng iqtibos olingan asarning ro’yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o’rinda kitob, to’plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to’liq nomi, nashr ko’rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko’rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko’rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Antiplagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo’lsa, barcha savol va e’tirozlar bo’yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo’lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislar va ma’ruzalari chop etilmaydi. E’lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko’chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o’zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko’rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o’zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko’rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

*“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.
Buxoro, 2026. № 1-Son.*